

# UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 7.

V Ljubljani, 1. aprila 1886. l.

XXVI. leto.

## Dejansko obrazovanje razuma.

Nravstveni čut človeški je v svoji nepokvarjenosti zelo občutljiv. Vsak še tako rahel spodtikljej ga razburi in vzbudi v človeku preziranje onega, ki se predrzne s podlostimi oskruniti nežno-čutno svojstvo njegovo. Tak človek lažje spregleda umstvene nego npravstvene pogrške, in ne čudi se toliko duševnemu, kolikor bolj npravstveno-nizkemu uboštvu človeštva. Take pojave presoja v prvi vrsti s pomočjo svojega prirojenega čuta, ker ta v svoji prvotnosti pač ne more biti pokvarjen. Pri tem se vprašuje: je li dejanje dovoljeno ali nedovoljeno, se li sme izustilo človeške notranjosti prijavljati v prikupljivi ali odurni obliki? Posledica zaključku takega sôda ustreza vedno zdravim npravstvenim zakonom. Pri tem sôdi npravstveni čut še vedno z zgolj osobnega stališča, le z obzirom na večjo ali manjšo npravstveno vrednost kacega dejanja.

Navadno se pridruži npravstvenemu čutu tudi razum, in tedaj je možno, da ali oba presojata z istega stališča, ali pa, da se nagiba razum bolj na praktično oceno izvršujočega dejanja. V pravem pomenu besede bi moral tudi razum presojati izraževanje notranjih nagibov z npravstvenega stališča, kajti le tedaj se more govoriti o vzajemnem teženji naših sil po dobrem, pravem in lepem. Da je temu tako, vidimo pri izobraženih, pri katerih so se umstvene sile harmonično razvile in ki obsojajo vse, kar razžali naše npravstveno čuvstvo. Ni ga razboritega človeka, ki bi najdel kako blagoudje nad surovostimi in nedostojnostimi podle duše. Takov človek smatra vsako pregreho za praktično budalost, nedoslednost; in taka nedoslednost se dá za vsak posamezen slučaj strogo razobložiti, kajti protiví se npravstvenemu čutu.

Nasprotno tem nedostatkom človeške duše je krepost človeške modrosti. Ta modrost se opira v tem pomenu na subjektivno potrebo, izhajajočo iz sklopljenja vseh naših individualnih odnošajev. Med temi odnošaji so nekateri, ki so vkupni vsem ljudem, drugi pa se spreminjajo z razliko starosti, stanú, spola, društvenega stanja itd. V teh živé le pojedinci. Zato razločujemo krepost, ki je bistvo vseh bitij našega rodu, in zopet drugo, ki je lastna le pojedincem; iz tega razloga imamo posebno modrost za vsako starost, za vsak spol, vsak stan, za vsako posamezno razmero. Po tej razliki presojamo razboritost in npravstveno silo posameznikov in celih rodov; označujemo pa tndi stopinjo omike, na katero so se povzdignili posamezniki in ž njimi rodovi.

Odnosaji človeškega življenja so mogočen činitelj umstvene in npravstvene omike; zato veljá v prvi vrsti, te odnosaje tako uporabljati, da služijo napredku v omiki. Kdor se tako izobraži, da more pregledati vse svoje odnosaje, t. j. vse okolnosti svojega živ-

ljenskega kroga, in kdor storí to s tako razbornostjo, da noben teh odnošajev nima umetne in strastne pretege, temveč da se v njem izjednači protislovje raznoličnih zahtev, ta ne more drugače, nego da sledí poslednjici vseh teh posameznih merí vkupno; tedaj deluje v svojem smislu npravstveno in modro. Kjer pa podelí vzgoja, vzgled ali strast jedni izmed teh merí preveliko moč, ondu najdemo jednostranost, sanjarstvo, pregreho, budalost. Poleg teh more obstajati jednostranska ali pa tudi površna mnogostranska izobraženost ravno tako dobro, kot ona nizka razumnost, ki teži z najhladnejšim, najumetnejšim preračunanjem po jednostranski svrhi. V tacih slučajih človek žrtvuje tej svrhi vse druge plemenitejše; zato pa se najde pri dosegu te svrhe vedno le označevalna neumnost, s katero se zgreši glavna svrha. Posledek temu je, da praktični nespametnik tudi pri najostroumnejšem preračunanji ne najde ní miru, ní jednote, ní doslednosti značaja.

Na tej napačni poti življenja se nahaja premnogo ljudi, a svojega krivega pota si sami niso popolnem v svesti. In kako neki? Dejansko življenje s svojimi mnogoterostimi se vrtí pred njih očmi kot v kalejdoskopu; vsa njih vzgoja je naperjena v prvi vrsti na to, da se jim obteži razum z mnogoznanstvom, k večjemu, da se skuša tudi na njih srce vplivati, a to s sredstvi, ki so dostikrat protivni pravi praktični uporabi. Ako hočemo užé otroka dovesti do nekakega razpoznavanja dejanskih razmer življenja, ne smemo zamuditi, da mu kolikor móči jasno predočimo vse odnošaje, v katerih živí, da odstranimo vse, kar bi mu utegnulo prouzročiti napačno cenitev teh odnošajev. Osnovati moramo v njem nekako taktnost, ki mu omogoči, razmere hitro in pravo pregledati, preware in protislovja z jasno razbornostjo izločiti, pravo, stalno, bistveno zjediniti v živo čuvstvo. Ako gojenca tako vzgojujemo, tedaj smo ga praktično vzgojili, izbistrili smo mu praktični razum. Kot takov bode moral vse svoje dušno razpoloženje brzdati in pravi svrhi prilagati, vedel bode dobro in koristno ločiti od nepravlega, škodljivega. S tem si bode pridobil ono značajnost, ki je bistveni del npravstvenega, stanovitnega, samega s sabo zadovoljnega človeka. Živel bode sicer v raznovrstnih odnošajih, ki so največkrat protivni njegovemu duševnemu razvijanju, a znal bode razbrati vse jednomerne okolnosti ter jih v svoj prid obrniti, druge pa ublažiti, ali se jim izogniti. S tako vzgojo smo za praktično obrazovanje razuma in tedaj za uporabnost človeka največ storili.

*Fr. Gabršek.*

## „Prvo berilo in slovnica za slovenske ljudske šole“.

(Dalje in konec.)

Gospod M — a piše: „Jezik je v berilu priprost (z nekaterimi izjemami), domač, otroku lahko umljiv. Stavki so večinoma prosti, kolikor mogoče kratki, ter odgovarjajo takó nalogi knjige kot svojstvu našega jezika, ki ne ljubi dolgih in zapletenih stavkov“. Na drugem mestu pa se glasi: „..... Pisava v berilu ne odgovarja govoru našega národa, v katerem se tedaj ne bere „po domače“. Iz tega je razvidno, da si je gosp. ocenjevatelj sam sebi v protislovji, rekši, „jezik je domač“ — a nasprotno: „se ne bere po domače“. Res se nahajajo slovniške hibe (v naših šolskih knjigah jih v mnogo večjem številu nahajamo), kakor jih je gosp. ocenjevatelj označil z besedami „(z nekaterimi izjemami)“. Teh izjem pa nikakor ne najdeva v najinem berilu v tolikem številu, kakor jih gosp. M — a navaja.

Izdaja te knjige, katero imajo otroci v roki, bila je dotiskana sredi meseca oktobra 1885. leta. Ako primerjava to knjigo z oceno, je gosp. M — a večinoma vstre-

ženo, kajti pogreškov kakor: „uredjeno — ganjeni — potuhnjena — vsede se — zmrznena — spomladansk — uspešno — šli bodemo — bodemo ustavili — zapeli bodemo — bodeva poiskala — ni in nij — nočeš in neče — jih in je — župàn — žrebè — cvetè — drvà — živòt in živót —“ **ni** v berilu. Glagol zadeti (jemandem eine Last aufhelfen)\*, katerega rabiva v berilu, hoče gosp. M—a zameniti z glagolom „zateti“, katere pisave ne najdeva nikjer. Izraz „najbolj zdrava“ je ravno tako pravilen, kakor „najzdravejša“. „Molitev voditi“ zdi se nama bolj slovensko, kakor „naprej moliti (vorbeten)“.

Gosp. M—a se spodtika nad besedo „vodstvo“ (mimogredé omeniva, da se le v predgovoru nahaja, kateri ni otrokom pisan) in hoče imeti „voditelj, voditeljstvo“. V naših šolskih postavah se nahaja „vodnik, vodja in voditelj“ vse za „Leiter“; za „Director“ pa „direktor“. Sploh pri nas najbolj rabimo za „Leiter“ „vodja“, za „Director“ pa „ravnatelj“, kar je pravilno po etimologiji: voditi = ducere, ravnati = dirigere. „Vodstvo“ je po Janežiči in Šketu ravno tako pravilno, kakor voditeljstvo.

Gospod ocenjevatelj je knjigo res natančno pregledal, za kar sva mu v istini jako hvaležna. Najmanjšega tiskovnega pogreška ni prezrl n. pr.: „česnj — plame — leskače — rezgače“. Omeniva naj tù, da v nekaterih naših šolskih knjigah kar mrgolí napak. Takó najdemo v „Drugem berilu in slovnici“ l. 1883. izimši slovniške hibe nič manj nego **104** tiskovnih napak. Gospod ocenjevatelj je našel samo štiri, a tù mu oporekava, da je „plame“ (mesto plamen) tiskovna pomota. (Glej Šket str. 16, isto tako Janežič [paradigma] str. 42 in Šuman.) — „Leskače — rezgače“ pa rabi jezikoslovec Fr. Levstik, na katerega naju gosp. M—a opozarja; kajti tvrdka M—l. je Levstik.

Tudi gledé besednega reda ne najdeva v knjigi vsega, kar nama gosp. M—a očita.

Kar se naglasa tiče, se z gospodom ocenjevateljem toliko vjemava, da nam jezikoslovci do sedáj še niso podali veljavnih pravil — češ: der Accent ist der Sprachenvererber im Slovenischen. Vender sva bila iz tehtnih razlogov prisiljena, naglaske uporabljati, kolikor potrebno. Knjiga ima namreč namen, da se rabi tudi v šolah, kjer se otroci učé slovenščine kot drugega deželnega jezika, in radi tega se nahaja naglasek osebito pri besedah, katere nimajo naglasa na predzadnjem zlogu, ki je v obče naglašen. Iz istih razlogov je v Šketu naglas prav na gosto sejan, in tudi v naših slovenskih berilih ga ne pogrešamo.

Kar se tiče „gorenjskega“ narečja, misliva, da sva se bolj držala nepristranosti, kakor n. pr. Miklošič v svoji „Začetnici“ in tako zvanega „priglasa“ ne najdeva.

II. Slovnica. Razvrstitev in obravnava sploh gospodu M—a ugaja. Oménja le, da primorski učni načrti za drugo šolsko leto tudi zahtevajo „izpeljavanje besed in v izpeljanih ločevati debela“. Da tega nisva sprejela v slovniški del knjige, je vzrok, ker se ima slovnični pouk v tretjem šolskem letu nadaljevati na podlagi „Drugega berila in slovnice“, v kateri je ta tvarina v oddelku B, §. 1—11 zadostno razmotrena. Sicer je pa ta slovn. oddelek za 2. šolsko leto precej težaven, dasi je učitelju pri stvarni razpravi beril prilično tudi mogoče najpotrebnejše pojme o deblih, korenikah in rastlikah raztolmačevati brez slovnice. — Naloge — vseh 165 — tudi gospodu M—a ugajajo. Nalog pa, katere otrokom priučujejo nepravilno pisane besede, katerih gosp. ocenjevatelj navaja 8, ni v slovnici, dasi se take naloge nahajajo v „Drugem berilu in slovnici“ n. pr.: čuval, strežai . . . (§. 6.).

Pravilo o soglasniku „r“ — „o pojmu glagola“ — natisneno je tako, kakor želí g. M—a. Za glagolsko sprego rabiva vzorec „delati“, ne „risati“. Prihodnji čas glagola „biti“ rabi se pa tudi v berilnih vajah, kjer je mogoče, v daljši obliki „bodem“.

\*) Glej Wolfov slovar.

V vezani besedi se vé da nisva mogla krajše oblike opustiti, katera je tudi pravilna — nahaja se pa sicer le redko. Da je pa v slovnici samo daljša oblika, priča, da sva mnenja gospoda ocenjevatelja. — Nerazumljive 154. naloge ni v slovnici.

Konečno omeniva še, da res „več oči več vidi“, a znan je tudi pregovor: „*quot capita, tot sententiae*“, kateri se posebno prilaga različnosti mnenja slovenskih jezikoslovcev in pisateljev.

Vzlic temu pa vender misliva, da sva želji gospoda M— a po večem ustregla. — K oceni knjig spada tudi vnanja oblika. Gledé te je gospod ocenjevatelj omenil samo senčno stran, namreč, da je knjiga „Abecednik“ istega založnika preslabo vezana. V tem oziru bi bilo najbolje, da se sl. šolska vodstva pri naročevanju knjig po dopisnici obrnejo naravnost na založnika, kateri bode tudi v tem oziru rad vstregel; sicer pa se od sedaj vse veže na drug način, ker ima gosp. založnik najnovejše stroje za vezanje.

Priznati pa mora vsakdo, da je papir in tiskarsko delo v z g l e d n o, kar se je povsod priznalo.

V Ljubljani meseca marca 1886. l.

A. Razinger. A. Žumer.

## Knjiga Slovénka

v

XIX. veku.

**Anton Janez Murko** r. 8. jun. 1809 pri sv. Rupertu v Slovenskih Goricah, učil se v Mariboru in v Gradcu, mašnik l. 1835, kaplan, doktor bogoslovja, župnik v Stadli, poslavljen z zlatim križem s krono za zaslugo, dekan in šolski nadzornik poznej v Zavrčah, naposled v Hočah (Kötsch) u. 31. dec. 1871. — Spisal je

a) Theoretisch-praktische Slowenische Sprachlehre für Deutsche, nach den Volkssprecharten der Slowenen in Steiermark, Kärnten, Krain, und Ungarns westlichen Distrikten. Nebst einem Anhang der zum Sprechen nothwendigsten Wörter, einer Auswahl deutsch-slowenischer Gespräche für das gesellschaftliche Leben, und kurzer slowenischer Aufsätze zum Uebersetzen ins Deutsche. Von Anton Johann Murko. Grätz, 1832. 8. XVI. 206. Ferstl-Greiner. — V predgovoru kaže o slovenščini, kako je mnogim potrebna in koristna, kako jo je pisal v slovarju in v slovnici, namreč: „dass ich jede philologische Kleinigkeitskrämerei, subtiles Wortkünsteln und mehr derlei praktisch nutzlose, speculative Untersuchungen, auf den Rath eines würdigen Slowenen (menda Slomška), sorgfältig vermieden, und nur das, entweder im Munde des Volkes Praktische oder in unserer, obwohl armen Literatur sich Bewährende in mein Buch aufgenommen habe; denn der Zweck meines Werkes ist nicht, das Lesen gelehrter Werke zu erleichtern, die wir noch gar nicht haben, sondern sich als Priester, Beamter u. s. w. dem Landmanne verständlich zu machen, auch ihn zu verstehen, und slowenische Schriften und Bücher aller Art mit Nutzen lesen zu können . . . Endlich noch die rechtfertigenden Gründe, warum ich mich für die, zwar bis nun allein im vollen Gebrauche bestandene, aber von Einigen als unzureichend erklärte, Orthographie des A. Bochoritsch, bestimmt, und nicht jene der Herren Dainko oder Metelko in Anwendung gebracht habe u. s. w.“ — Str. 157—169 Nothwendigste Wörter: Stvarnik, stvaritel, odrešenik, odrešitel, odžalnik, razveselnik gem. tróštar; sveti, svetli, nebeški raj gem. paradiž, zakon zapovd gem. auch postáva, spovednik eig. spovednitel; Regenbogen mávra, mavrica, pivka, božji stolec, kroat. duga, puga; Januar prosinc, prozimiz, jánuar, pèrvnik, novoletnik itd. —

Gespräche str. 170—197: Al že je dolgo, kar se slovénski vučijo? — Še le pol leta, gospod. — Ni mogoče. Predobro govorijo za tak kratek čas. — Se šalijo, še skoro nič ne morem govoriti (gúčati) . . Vsaki dan še blode zapazim . . Se bojím, de bi se mi smejali. — Noben Slovenic se ne smeja (smejí) čez drugih blode, ampak nje poboljša. I ne vejo príslova, kdor hoče dobro govoriti, mora opervič blodljivo govoriti? itd. — Einige Aesopische Fabeln str. 198—202: 4. Honig im Munde, Galle im Herzen. Boláni osel. Osel je bil bolan, in glas se razširil, de bo zdaj in zdaj vmerl. Ko so ga tedaj volkovi in psi obiskat prišli, in sinú vprašali, kakó bi se njegov oče počutil, jim uni skoz dvérno spranjo odgovorí: Bolje, kòt mu vóšite. — Slovo od Mladosti. Povodnji Mož. Dr. P. (str. 202—206). —

Theoretisch-practische Grammatik der Slowenischen Sprache in Steiermark, Kärnten, Krain und dem illyrischen Küstenlande. Von A. J. Murko. Zweite, umgearbeitete und sehr vermehrte Auflage. Grätz, 1843. 8. II. 267. — V kratkem predgovoru pravi: „Durch die Wahl einiger čechisch-slawischen Schriftzeichen habe ich nur den, schon in der Vorrede zur ersten Auflage dieser Grammatik, S. XIII, von mir angedeuteten Weg, um die Dialecte der Westslawen durch eine gemeinschaftliche Orthographie einander zu nähern, nun wirklich betreten, in der vollen Ueberzeugung, dass die erwähnte Annäherung dieser Dialecte so lang ein frommer Wunsch bleiben wird, als die in der Literatur ärmeren und an Zahl unbedeutenderen sich nicht an die durch Cultur ausgezeichneteren und zahlreicheren Stämme anschliessen werden itd.“ — Elementarlehre S. 1—16 Formenlehre 17—148. Syntax 149—173. Anhang. Praktische Uebungen zum Uebersetzen aus dem Deutschen ins Slowenische 174—213. Sammlung der zum Sprechen nothwendigsten Wörter 214—226. Gespräche 227—251. Uebungsstücke zum Uebersetzen ins Deutsche 252—267. Štirje letni časi po Slovenskim, Vigred, Polétje, Jesén, Zima; Ženitva po Slovenskim; Raj pod lipoj; Poštenci Slovénici; Obér, Golóvc, Rógačka gora, Plešivec; Slovo od mladosti. Povodnji mož (Vid. Slovnice slovenskega jezika l. 1861 str. 17. 20. 21. Jahresb. Obergymn. Laibach).

b) Deutsch-Slowenisches und Slowenisch-Deutsches Handwörterbuch. Nach den Volkssprecharten der Slowenen in Steiermark, Kärnten, Krain, und Ungarn's westlichen Distrikten. Von Anton Johann Murko. Grätz, Verlag Ferstl-Greiner. 1833. 8. IV. 862 (str. v polovičnih predelkih). — Vorerinnerung: „Ueber den Zweck dieses Handwörterbuches habe ich mich schon in der Vorrede zur Sprachlehre erklärt. Ich wiederhole die Versicherung, dass ich dem Princip, das Gefundene getreu zu referiren, strenge gefolgt, demnach eigenmächtige Wortbildungen sorgfältig vermieden, und nur das in der Umgangssprache oder Literatur der Slowenen (in weiterer Bedeutung) sich Bewährende aufgenommen habe . . . Erklärung der Abkürzungen. Razloženje vkratic. Deutsch-Slowenischer Theil. Némško-Slovénski Dél. 1—846. Manns- und Frauenamen. Geographische Namen . . 847—862. —

Slovénsko-Némški in Nemško-Slovénski Ročni Besédnik. Kakor se slovénčina govori na Štájerskim, Koroškim, Krájskim in v' zahodnih straneh na Vógerskim. Zložil Anton Janez Murko. Slovensko-Némški Del. V' Gradci. Ferstl-Greiner. 8. II. 788 (v stolpcih). Slovensko-Nemški Del 1—758. Moške in ženske imena. Geografske imena dežel, rodov, mést, rek itd. Popravki in Dostavki 759—788. — „Nicht lange darnach trat Anton Johann Murko mit seinem inhaltreichen, gediegenen und verlässlichen Slovenisch-deutschen und deutsch-slovenischen Handwörterbuch (Graz 1833) auf, einem Werke, das ohne Widerrede auf die neueste slovenische Literatur den bedeutendsten Einfluss geübt hat“ — piše M. Cigale (Wörterbuch . . Wolf . . Vorwort S. VI).

c) Leopolda Volkmera, pokojnega duhovnika Sekavske škofije Fabule ino Pésmi. Spravil ino z' kratkim Volkmer'vim življenjem na svetlo dal Anton Janez Murko. V Gradci. Na prodaj v Fr. Ferstl'vi knigarnji J. L. Greinera. 1836. 8. XVI. 148. Njega Ekscelencii . . grafu Wickenburgu . . . z' posebnim počtovanjom ino čenjenjom daroval Izdavec. — Predgovor: Skoro vsi, kateri so pervénca štajersko-slovenskih pévcov, pokojnega Leopolda Volkmera, poznali, ali saj njihove fabule ino pésmi slišali, so želéli, da bi nje kdo natisniti dal. Jaz sem zato, da bi se tak lepe pesmi počas ne zgubile ino pozabile, vse Volkmer've fabule ino (posvetne) pésmi spravil, ino neprenarejene, kak so nje pokoju pévec spisali, ino mnogi Volkmer'vi častivci natisnjene želéli, na svetlo dal. Duhovnemu gospodu Marku Glazeru, ki so mi dosti fabul ino pésem, katerih še ne sem imel, ino kratko Volkmer'vo življenje od častivrednega gospoda Š. Povodna na Ptuji spravili, se očitno serčno zahvalim. Da bi te pésmi še tudi zdaj, kak pred petdesetimi létami, gda so spisane, teliko veselih bravcov ino pevcov najšle! V Gradci, 2. Januara 1835. (Vid. Jezičn. XXIII. str. 7—9. — Dr. Anton Murko. Životopis, sestavil dr. Jož. Pajek v Letps. Slov. Matic. 1880 str. 224—257. — Knj. Zgod. I. Macun 1883 str. 109—112 itd.).

**Jožef Kek** r. v Zatičini na Dolenjskem 29. jan. 1796, mašnik l. 1819, kaplan, katehet, naposled škofijski pismovod ali notar in častni kanonik v Ljubljani u. 6. jun. 1855. — Spisal je

a) Mali Besednják slovénškiga in némškiga jezíka. Sosebno za Slovénce, kateri se hočejo némškiga jezíka učiti. V' Ljubljani, nat. J. Blaznik, 1834. 8. 230. Kleines Wörterbuch der slowenischen u. deutschen Sprache. Zunächst für Slowenen etc. . — Slovénsko-Némški Dél str. 5 (v polovíni) — 125. Deutsch-Slowenischer Theil str. 127—230. — Abecednik, das ABC-Buch, vl. Bücher. Abotin, albern, thöricht, dumm etc. — Aal, der, e, jegulja. Aar, der, en, ôrel. Aas, das, vl. Aeser, mèrha, cerklina. Aasblätter, die, n, hude kozé etc. . — Kakor prvi, tako je tudi drugi (l. 1843 vid. Novic. 1844 str. 52) in tretji pomnoženi natis l. 1854. 8. 261 (nat. in zal. Kleinmayr in Bamberg) preskrbel tedanji vodja normalnih šol, Janez Nep. Šlaker (r. 19. apr. 1791 v Kamniku, maš. 1816, u. 3. marc. 1863 častni korar v Ljubljani vid. Zg. Danic. 1863 l. 8). — „Nachdem dasselbe (Handwörterbuch v. A. J. Murko) bald vergriffen ward, kam 1834 in Laibach ein von Josef Kek, Katecheten an der Mädchenschule der Ursulinerinnen, unter Mitwirkung von noch ein Paar andern Sprachkennern (Metelko-Šlaker) verfasstes „Kleines Wörterbuch der slovenischen u. deutschen Sprache“ mit den nothdürftigsten Wörtern, ohne Redensarten, zunächst für Deutsch lernende Slovenen heraus, wovon 1854 die dritte Auflage erschien“ — pravi M. Cigale (Vorwort VI).

b) Popis navad in zaderžanja Indijanov polnočne Amerike. Spisal v némškim jeziku Friderik Baraga: Geschichte, Charakter, Sitten und Gebräuche der nordamerikanischen Indier in v francoskem (gl. Fr. Baraga l. 1869 in Jezič. XXIII str. 39—41), poslovenil pa J. Kek v Ljubljani 1837. 8. 165, nat. J. Blaznik, s posebnim predgovorom Baragovim.

c) Duhovni Tovarš pobožniga kristjana, ali Napeljevanje h' keršanskimu življenju in Molitve, z' katerimi zamóremo Boga po dolžnosti častiti, se mu za prejete dobrote zahvaliti, in ga vsih potrebnih reči prositi. V Ljubljani, 1838. 12. VII. 624. Nat. J. Blaznik, na prodaj J. Klemenz. — Predgovor za vse pobožne duše, ki želé Bogu prav služiti. Ljubezniva keršanska duša v' Jezusu Kristusu, našim Zvéličarji! „Té bukvice, ki se ti zdaj v roke dajo, morajo tvoj tovarš in varh biti, to je, te morajo, če si bila tako nesrečna, de si se z greham od Boga odvernila, spet z pravo pokoro k njemu nazaj perpeljat i; če si pa tako srečna, de si v gnadi božji, te morajo v nji vter-

diti, in ti pomagati, de bi je nikoli ne zgubila, ampak de bi zmirej Bogu zvesta ostala, in nekdej k njemu v nebesa prišla. V teh bukvicah so prav lepe in potrebne molitve . . . podučenje od pokore . . . Zadnjič, de bi ne pozabila naukov, vsakimu katolškemu kristjanu potrebnih, in de bi bila obvarovana zmót in zapeljivih naukov svetá, najdeš tudi v teh bukvicah kratek katekizem v vprašanjih in odgovorih, in spričevanje ali poterdenje, de je sveta katolška cerkev resnična in prava cerkev Jezusova, v kateri vse imamo, kar v svoje zveličanje potrebujemo itd.“ —

d) Kratek Katekizem v' vprašanjih in odgovorih, ki se v teh bukvicah nahaja str. 289 do 406, je bil nato tudi posebej natisnjen. Katekizem, ki ga je spisal J. Kek, se je sprejel v ljudske šole, in popravljaj ter pomnoževal ga je katehet in kanonik A. Zamejic. L. 1854 bil je natisnjen vže sedemkrat, poznej l. 1868. 1883 z naslovom: „Kratki katekizem v vprašanjih in odgovorih za ljudske šole ljubljanske škofije (8. 96)“, in izide spet letos v boljši vnanji in notranji obliki. — Zdaj tolikanj znameniti katekizem se v prvi obliki pričenja z vprašanjem: »Kaj se pravi keršansko katolško verovati? Keršansko katolško verovati se pravi: vse verjeti, kar je Bog razodel in nam cerkev verovati zapoveduje, naj bo v' svetim pismu zapisano ali ne. — Ali je k zveličanju zadosti, de katolški kristjan le v sercu veruje, kar je Bog razodel? Ni zadosti, temuč mora tudi 1. Svojo vero v delih ali v djanji kazati? 2. Mora to, kar v sercu veruje, če je treba, tudi z ustmi očitno spoznati ali spričati . . . Sklepa se katekizem s štirimi poslednjimi rečmi, in v teh z vprašanjem: Kaj se učimò iz nauka od nebeškiga veselja? Iz tega nauka se učimo: 1. De moramo vse nadloge in zopernosti tega življenja voljno terpeti, ker vse te nadloge niso nič proti nebeškemu veselju. 2. De moramo božje zapovedi vselej radovoljno in na tanko spolnovati, če bi ravno zato kaj terpeti mogli, ker za bojevanjem pride večno plačilo.“

**P. Felician Rant** r. Franec Ks. v Šmartinu poleg Kranja (v Bitinjah) 2. dec. 1790, mašnik 1812, v redu sv. Frančiška, u. 3. apr. 1842. — Spisal je:

Sedem postnih pridig od štirih poslednjih rečí, katire je pridigoval Felician Rant, Guardian in Fajmošter v' Ljubljani per materi božji pred mostam v' letu 1829. V Ljubljani, 1834. 8. 100. Nat. J. Sassenberg. Na prodaj A. H. Hón. — Drugi (nespremenjeni) natis v Ljubljani l. 1849. 8. 95. J. Blaznik. E. Hón. — Beseada naj se kaže iz prve postne pridige po reku: On je srebernike v tempeljnu od sebe vergel, se je preč podal, je šal ké, in se je z verjo obesil. Mat. 27, 5. — „Sveti postni čas, kteriga smo začeli, imenuje sveta katolška cerkev zato dneve zveličanja, kir Bog nam zdej obilniši gnade delji: II. Kor. 6. 2. V temu prijetnimu času. pravi on, bom jest tebe ušlišal. ino te spet v gnado vzel. Bog hotel! de bi bil tud nam ves štiridesetdanski postni čas zares sveti in zveličanski čas. De bi z začetkam posta bil konc vsih pregreh, ino začetik resnične pokore. K temu je pa nar bolši pomoč po spričovanju Modriga v s. pismu, premišlovati večkrat štir posledne reči. Eccl. 7, 40 . . . Ravno ta resnica je pa tudi zapopadik mojih letošnih postnih pridig . . . Dans govorim sploh od smerti, ino sosebno od nesrečne smerti grešnika; dans teden bom govoril itd . . . Jest začnem iz pergodbe Jezusoviga terpenja, ino vas spomnim nar pervo nesrečniga Aposteljna Judeža Iškarjota . . . Pošlušavci! glejte živo podobo vmerjočiga grešnika, ino zapopadik moje današne pridige, katero tako razdelim: mi ne vemo ne ure, ne dneva, kdaj bo treba umreti, zato se moramo zdej skerbno k dobri smerti perpravljati; prvi delj. Nič hujšiga ino nič strašnejšiga ni, kakor je smert nespokorjeniga grešnika, kakor je bila Judeža Iškarjota, drugi delj. — Moj namen ni, vas brez potrebe v strah perpraviti, ampak, de bi vi grehe zapustili, ino pot pokore nastopili. Ino če se to zgodí, mi bote hvaležni na smertni postelji, de sim vam dans eno uro strah napravil. Večni Bog! ktiriga milost in vsmilenje je neskončao,

pomagaj nam z tvojo gnado, de bo nam k zveličanju današno premišlovanje od smerti, sosebno od smerti grešnika.“ —

Leto poprej je v dokaj lepši besedi prikazala se na svetlo tistega obsega knjiga, ktera mi je došla v roke prekesno, da bi jo bil vpisal na mestu, kamor naj se všteje, sedaj (Jezičnik XXIII str. 47 mej 3 in 4) namreč: 5) Pogled v' večnost, ali pre-mišljevanje štirih poslednjih reči človekovih. Iz nemškiga prestavil Gašper Švab, fajmaster v Hotédražci. V Ljublani, nat. J. Blaznik, na prod. J. Klemenz, 1833. 8. 570. Kazalo: I. Del. Smert 1—222. II. D. Sodba 225—361. III. D. Pekel 365—462. IV. D. Nebesa 465—570. — Na str. 157 je brati na pr.: „Svet je gledališe, pravi s. Avguštin, Bog pa gledavec. Pa res, ljubi bratje! svet ni drujiga, ko gledališe, na katerim se le žalostne zgodbe kažejo. Naprave drujiga niso, ko slepljenje; obleke so zlata pena; kar se gledati daje je le človeško zmišljevanje in zapeljevanje serca; kar se govori je le zmišljeno, zgodbe so prazne bazni. Slabe lampice pogasnite, bote pa ničemernost vsih reči vidili. Svet je gledališe, Bog pa gledavec. Mislite na gledavca, kteriga ne morete slepiti. Učite se svoj opravek dobro opravljati, svoje delo dobro delati. Glejte na cilj ino konec in na izhod vsih reči. Svet je gledališe, Bog pa gledavec itd.

## Slomšek kot pedagog.

(Dalje.)

Slomšek je sicer v tem pastirskem listu sam pripoznal, da naklada duhovnikom z nedeljskimi šolami mnogo bremen. Ker je bil pa po lastni skušnji o dobrem sadu prepričan, ker je torej kot župnik v Vozenicah tudi sam oskrboval nedeljsko učilnico; zavoljo tega pravi k sklepu: „Delajte, dokler je dan, in ako se vam delo upira, imejte pred očmi plačilo, katero je vam Bog namenil“. Koliko je bilo blagemu knezoškofu na tem ležeče, da so se bogoslovci dobro izurili v slovenskem jeziku, jasno kaže to, da jih je on sam, kadar ni bil zavoljo škofovskih opravil z doma, poučeval v slovenskem jeziku, zlasti v slovenskem govorništvu. Da bi se bili tudi dejansko izurili za svoj prihodnji poklic kot duhovniki in učitelji, ukazal je bogoslovcem četertega leta, da so morali dvakrat na teden hoditi v ljudsko šolo k sveti Magdaleni, ker so pod vodstvom profesorja katehetike razlagali in izpraševali krščanski nauk.

Kako lepo je Slomšek tudi kot škof priporočal duhovnikom in učiteljem največjo skrb za šolo, to razvidimo posebno tudi iz navoda, katerega je l. 1853. razglasil v nemškem jeziku po svoji škofiji.

Nadalje priporoča Slomšek duhovnikom, naj razen obligatne šolske pridige (po neki naredbi vladni menda še iz prejšnjega stoletja je bila duhovnikova dolžnost, enkrat v letu z lece šolo priporočevati) ljudstvu večkrat govore o otroški odgoji, o dobrem šolskem poučevanju, zlasti pa o dolžnosti starišev, sodelovati s šolo. Nadalje še priporoča šolsko mašo, prijemanje sv. zakramentov štirikrat v letu itd.

Potem polaga ta blagi šolski prijatelj vsem učiteljem in odgojiteljem toplo na srce, naj privajajo šolsko mladino na lepo krščansko vedénje v cerkvi in šoli, pa brigajo naj se pridno za dostojno obnašanje zunaj šole in cerkve, naj varujejo mladino slabih tovaršij, slabih družb po gostilnicah, na plesiščih itd.

Kolikor bolj pač opozorujemo in preišljujemo Slomškega v tem obziru, kako je deloval kot učitelj in odgojitelj bogoslovcev, kot nadzornik učiteljev in duhovnikov, toliko bolj ga spoznamo kot pedagoga, kot domoljuba, ki je s poukom in vzgojo povzdigoval



omiko svojega národa, in ki je v dosego tega blagega namena vplival na najboljši način na učitelje in duhovnike.

#### 4. Slomšek kot učitelj odraslemu národu.

Na kakšen način je Slomšek mogel vplivati na odrasli národ slovenski, katerega je tako pristréno ljubil, o tem nam je užé mnogo znanega. Vsaj dobro znamo, da so ravno duhovniki v tem srečnem položaji, da imajo na prevažnem mestu, kakor je leca v cerkvi, priliko, razumni in večkrat nepokvarjeni národ poučevati. Te lepe prilike se je Slomšek tako popolno, tako izvrstno posluževal, da je sploh slovel kot cerkveni govornik, in da je v tej zadevi zaslužil, da so ga imenovali nekako aposteljna Slovencev. Kot učitelj odraslega národa je torej Slomšek deloval največ z besedo, a mnogo je storil kot cerkveni in šolski pisatelj. Njegovo delovanje se je oziralo na vse potrebe človeškega življenja; prva skrb sevéda mu je bila gledati na ohranjevanje sv. vere, na versko in npravstveno vzgojo mladega in starega národa. Ali prav pogostoma se je potegoval za národnost svojih rojakov ter za to, da se slovenski jezik ne samo ohrani, marveč še dalje izobrazuje. Slomšek je bil pravi prijatelj rojenim Nemcem, a odločni protivnik ponemčenih rojenih Slovencev, kateri zavoljo neznanja materinskega jezika zabavljajo tistim, kateri ga ljubijo in se ga tudi večkrat poslužujejo. Slomšek je imel tako trdno národno prepričanje, da ga je z najboljšo vestjo tudi mej svoj prosti národ razširjeval. Kot izkušnemu slovenskemu pedagogu so se mu posebno nekatere ponemčevalne šole studile. Odločno je grajal take učitelje, ki niso v šoli za drugo skrbeli, nego samo za učenje nemščine. Ravno tako je pa grajal tiste stariše, ki niso od otrok družega tirjali, nego samo klepetanje nekaterih nemških besedi. Zoper take nemškutarske stariše je spisal Slomšek užé l. 1853. v „Drobtinicah“ sledeči članek, ki ima še dandanes za razmere štajerske, posebno pa za koroške stariše isto vrednost: „Dobra šola glavo razjasni in srce za dobro ogreje, in to je šole prvi, sveti namen. Učiti otroke po kršansko modro živeti, si za časno srečo in za izveličanje večno skrbeti, za to je šola. Pošteno dejanje ima v šoli prvo — posvetno znanje poslednje mesto. Dobro je znati pisati in brati, pa stokrat bolje pošteno ravnati. Brez modre glave in pravičnega srca je tudi nemška beseda prazen mak. Slovenci! ne bodite abotne šalobarde, le na nemščino gnati, pobistrenje glave in požlahnenje srca pa zanemarjati. Ovo bi bilo na robe delo. Šole so nam potrebne; to lahko vsak spozná; ali kdor le po nemškej besedi šolo ceni, se močno moti. Gorje vam, ako svoje otroke samo zato v šolo pošiljate, naj bi se nemčije učili, za modro glavo in pošteno srce vam pa ni mar! Nezarobljeni, napuhneni otroci vas bodo po nemško kleli, vi stariši bote pa po slovensko solze točili. — Potrebneje je, se Boga bati in spoštovati stariše, kakor nemškovati. Dobra je nemška beseda, dobra, in kdor se nje lotiti vtegne, naj ne zamudi; pa edina pot k pravi sreči ni, kakor nekateri mislijo. Lepo Bogu služiti, očeta in mater lepo imeti, cesarju in od Boga dani gosposki pokoren biti, svoje delo dobro znati, svoje dolžnosti zvesto dopolnovati, križe in težave voljno nositi, veselo živeti in srečno umreti; ovi zlati nauki so človeku veliko potrebnejši ko nemščina; ona bodi pridnim šolarjem navrzek. Tako nas sam Jezus uči rekoč: ‚Iščíte pred vsem božjega kraljestva in njegove pravice; vse drugo vam bo navrženo‘. Ta zlata beseda tudi za naše šole veljá“.

Tukaj torej vidimo, kako je ta neprecenljivi učitelj svojega národa vnemal slovenske stariše za slovenske šole, za pravo vzgojo in naravno poučevanje njihovih otrok, kako jim je odločno kazal, kaj je potrebno in kaj samo koristno; kolikokrat je blagi knezoškof te zlate besede ponavljal, kolikokrat se je v takem in enakem smislu iz-

raževal v družbi duhovnikov, učiteljev in drugih, kdo more to naštevati in pokojnega domoljuba dovolj hvaliti?! (Dalje prih.)

## Avktoriteta in svojevolja v šoli.

Obravnavano v „Pedagogijskej jednoti za Prago in okolico“.

V očitnosti se prestopki mladine podtikajo in obsojajo na rovaž šole. Temu nasproti pa se varujejo krivci raznih premišljenih prestopkov pred telesno kaznijo. Ni dolgo temu, kar je bilo to vprašanje predmet očitnih razprav. Pri tej priliki je razpravljala „Paedagogická jednota pro Prahu a okolí“ o tem „Kako dati šoli in učitelju avktoriteto“. Ker pa ni samo učitelju, temveč tudi vsemu občinstvu na tem ležeče, kako se naj mladina vodi s šolo v življenje, podavamo to razpravo „Paedagogicke jednotě“ tudi širjemu našemu slovenskemu občinstvu, kakor sledi:

Gospod V. Kredba: „Resnica je: šola brez discipline je mlin brez vode. Odvzameš li mlino vodo, se ti ustavi; oslabi ti ravno takó, kakor žito, ako ga ne pleveš; ono raste s pogubnim plevelom; drevesce ti zdívjá, ako ga ne okopavaš, obrezuješ . . . i. t. d. (Komenský).

Ali ta resnica ne zadeva samo šole, temveč tudi vsako društvo, vsako občino, vsako državo. Občina, država brez discipline in spoštovanja do zakonov je anarhija, kaos, razpad, poguba . . . . .

Na zakonitosti počiva ves red vsega sveta. Narava sama nam je vzor svobode, ali ta svoboda je utemeljena na najstrožjih in brezpogojnih zakonih. Kdorkoli počenja kaj proti naravi, ga ona sama kaznuje.

Šola, kateri je vzgajati mladino za življenje, ne more nič večega in vzvišenejšega izvrševati, nego jo voditi, utrjevati jej pokornost do zakonov, vežbati jo v izpolnjevanji njenih dolžnostij.

Ali izpolnjevanje dolžnosti ni igrača, ni zabava, temveč je napor, zatajevanje samega sebe, dà žrtvovanje. Izpolnjevanje dolžnostij po navodu in iz navade rodi čudoredno moč ter upodablja značaj.

V šoli pa ima samo takova disciplina čudoredno in zmagovalno moč, v katerej čuti vsak učenec, od prvega do zadnjega, vsak brez izjeme, svetost zakona s prepričanjem, da je sleherni, ki ga prestopi, kriv in da zasluži kazen. — Tako se budí in gojí čut pravičnosti.

Šola vsprejema od roditeljev otroke najrazličnejših lastnostij, poslušne in uporne, dobre in slabe, utrjene in razvajene, izgojene v razkošnosti in bedi, nežne in robate, in vsem je izvrševati isto delo, vsem se je podvreči istemu zakonu.

Ko bi se od šole ničesar družega ne zahtevalo, kakor ta prerazlična svojstva dovesti s šolskim redom v sklad, poravnati, kar je krivega v otročji duši, bi užé to bila težavna naloga in je tem bolj težavna, ker mladina prihaja z vsakim dnevom iz šole v taka razmerja, v katerih se navzame pokvara, če bi se torej učinek šolske discipline tudi ne kvaril, bi vender s časoma oslabel.

Ali od šole se ne zahteva samo dobra disciplina, to se smatra za nekaj tacega, kar pride samo od sebe brez napora učiteljevega, temveč poglavito se zahteva izsledek v delu, vspeh v šolskem poduku.

Ne, da bi ne bilo možno opotekajočo se mladino povzdigniti ter jo vzdržati s čudorednimi podporami v redu; ne, da bi gojiteljstvo ne poznalo sredstev, če tudi najbolj ponižano dete z dobra pripeljati na pravo pot; ne, da bi učiteljstvo takovih sredstev ne

uporabljalo, ali struja šolskega dela ne dopušča, da bi učitelj uporabljal dolge in natančne operacije pri pojedinih svojstvih. Šolsko delovanje zahteva kratkih in takoj izdatnih disciplinarnih sredstev, ako hoče, da je poduk jednako mogoč in da se disciplina ne pogubi, ali se v obče ne razprši; skratka: da se radi jednega ali nekoliko neporednežev ne zanemarijo drugi.

Glavni vir dobre discipline je oseba učiteljeva; disciplina je odvisna od cene, katero ima učitelj ne samo pri svojih učencih, temveč v občini obče; odvisna je tudi od njegovega takta, kako si urejuje učivo in kako razumi ž njim rokovati.

Šolski red pa mu daje sredstva na roko, ter mu našteva: opominj, grajo, stanje v klopi ali zunaj klopi, zadržanje v razredu pod potrebnim nadzorništvom, poziv pred učiteljsko konferenco, konečno začasno izključenje iz šole. Izven tega nalaga §. 29. šolske discipline učitelju, da bi se z roditelji dorazumeval o daljnjej kazni.

Ne more se oporekati, da ta sredstva pri normalnih razmerah učitelju zadostujejo, čeprav imajo nekoja še svoja vprašanja, katera jih storé v istih slučajih često jako težavna, dà, celó nemogoča.

Zadržati učenca po šoli je često mnogemu učitelju sitnejše, nego učencu samemu. Šolski red ne dovoljuje, da bi učenec bil osamljen, temveč nalaga učitelju, da ostane ž njim v šoli. Ko bi se učitelj v šoli z otroci samo igral, imel bi za celi dan dovolj posla; ali kdor je skusil, vé kako utrudljivo je delo učiteljevo, osobito za starejšega; moči mu oslabé, takó, da se po šolskem poduku jedva odpočije. Bolje nego delo samo ga utruji vedénje in nagajivost porednežev. In ravno ž njimi bi moral ostati učitelj po šoli ter jim žrtvovati izcrpljene svoje moči.

Širje občinstvo misli, da nema učitelj po poduku nobenega dela, da more po končanjej šoli iti na sprehod; ali šolski uradi bi vsaj morali vedeti, koliko ima učitelj izven poduka za šolo opraviti.

Izven tega pa je malo učiteljev, kateri bi zunaj šole ne imeli nobenega opravka za občeno dobro; povsod, dà tudi po večih mestih je učitelj za kulturni napredek v občini jako potrebna oseba.

Ostane li tedaj učitelj z učencem po šoli, se jako mnogo žrtvuje. Ali to se navadno smatra za ničlo, ali pa se pripisuje muham učiteljevim, dà, celó v zlo se mu všteva. Koliko primerov bi se dalo navesti o roditeljih, ki so si prišli v šolo po deco ter jih siloma domov odpeljali, kar je porodilo sovraštvo med njimi in učiteljem. Pa tudi z dobra pravijo učitelju: Prosim vas, kaznujte mi dečka ali deklico kakor vam drago, samo po šoli mi ga ne zapirajte, ker ga vedno težko pričakujemo, da bi delal to ali ono.

Mnogokrat je zapiranje po šoli popolnoma nemogoče, posebno če se podučuje do 12. ure, ali če je v zadnjjej uri poduk v neobveznem predmetu, ali če gre jeden oddelek prej iz razreda kakor drugi.

Konečno mora učitelj roditeljem javiti, da jim je otroka po šoli zadržal. In čeprav so otroci za vsak drug posel pripravljeni ga takoj izvršiti, jim je vender to naročilo, dotičnim roditeljem učiteljevo izjavo prinesiti, jako nepovoljno; kajti večkrat bivajo zato ponižljivo poplačani od onih, katerim so izjavo prinesli, radi česa nastane zopet mržnja med roditelji poslanega otroka in učiteljem.

(Dalje prih.)

# Iz šole za šolo.

## Pravopisne vaje.

(Sestavil **Fr. Jamšek.**)

(Dalje.)

### Vaja XV.

„Prepiši? berilce brez pomot, konečno pa zaznamovaj vse kratke samoglasnike s krativcem (â, è, ì, ò, ù)!“

### Vaja XVI.

„Prepiši? berilce pravilno, na zadnje pa zaznamovaj vse dolge samoglasnike z ostrivcem, vse kratke s krativcem!“ (Na pr. Krátki dnévi, dólge nòčí.)

### Vaja XVII.

„Prepišite znano basen, ki je na šolski deski brez samoglasnikov napisana, popolnjeno v svoje „sešitke“; dolge in kratke samoglasnike zaznamujte proti!“ (Na pr. Ž·l·d·n·b·č·.)

### Vaja XVIII.

„Prepiši na šolski deski napisano pesem „ . . . . .“ takó, da bo vsaka vrsta polna besedi, kar ni na deski.“

### Vaja XIX.

„Prepiši? berilce takó, da se bo glasilo kakor pesen, katera šteje? kitic po? vrst in te po? zlogov; dolge samoglasnike zaznamovaj zgoraj z vodoravno črtico (ā, ē, ī, ō, ū), kratke pa s kljukico (ä, ë, ï, ö, ü)!“ (Na pr. Mōjā māmā.)

### Vaja XX.

„Prepiši iz? berilca le one besede, med katerimi je ločilo; na mesto izpuščenih besed napravi stoječe križece!“ Na pr. † Rozika. †††††††† imeti, da ††† pomagala. Rozika †† žalostna. Jokâje i. t. d.

### Vaja XXI.

„Prepiši na šolski deski napisano znano basen brez pomot, na zadnje postavi vmes potrebna ločila, katera so na deski nalašč izpuščena!“

### XXII.

„Prepišite berilce? (na pr. „Vsem se ne more ustreči“ ali pa „Trn in vinska trta“) brez pomót, ter pazite na vsa ločila!“ Konečno:

a)

„Podrižajte vse besede z velikim sprednikom!“

b)

„Poiščimo besede, ki so v tej povesti v začetku govora!“ „Kake sprednike imajo vse besede v začetku govora?“

c)

„Poiščimo besede, ki so v tej povesti za piko!“ — „Kake sprednike imajo vse one besede za piko? — Zakaj?“

č)

„Poiščimo besede, ki so v tej povesti za klicajem!“ — „Kake sprednike imajo one besede za klicajem? — Zakaj?“

d)

„Poiščimo besede, ki so v tej povesti za vprašajem!“ — „Kake sprednike imajo vse one besede za vprašajem? — Zakaj?“

e)

„Poiščimo besede, ki so v tej povesti za dvopičjem z narekovajem!“ „Kake sprednike imajo vse one besede za dvopičjem z narekovajem? — Zakaj?“

„Ponovimo“, kdaj pišemo velike črke (sprednike)?:

1. V začetku govora (spisa).
2. Za piko, klicajem in vprašajem, kadar sklepajo stavkovo misel.
3. Za dvopičjem, kadar svoje lastne, ali besede koga drugega neizpremenjeno zapišemo.

## XXIII.

Izpišite iz čitanke (berila) po 3 stavke (največ po 5 stavkov).

a)

Katere sklepa pika!

b)

Katere sklepa klicaj!

c)

Katere sklepa vprašaj!

č)

Za dvopičjem sè spodnjim narekovajem do zgornjega narekovaja!

## XXIV.

„Prepišite sledečo (na šolski deski napisano) pesem brez pomot takó, da bode v vsakej vrsti toliko besed in zlogov, kolikor jih je na tabli. Pazite tudi na velike sprednike!“ (Na pr. „Kolednica“ na str. 54. ali pa „Slovo od doma“ na str. 202. Razlagove pesmarice.) Konečno:

„Poiščimo besede iz početka vsake vrste!“

„Kake sprednike imajo vse one besede?“

„Pomnite!“ Velike črke (sprednike) pišemo tudi:

4. V pesmih iz početka vsake vrste.

## XXV.

„Izpišite iz berilca? (znane pesni) vse besede iz početka vsake vrste!“ Konečno: „Podčrtajte velike sprednike v onih besedah!“

## XXVI. \*)

„Pripravite si „sešitke in peresa! — — — Položite čitanke na „sešitke“ ter poiščite? berilce (pesen, katero znajo vsi učenci na pamet)! — — — — Preberi to lepo pesmico — — — — I, — — — — tvoj sosed — — — — I — — — — — pa naj ločila pri branji imenuje! — — — — Ponovite vsi to pesen na pamet! — — — — Zaprite čitanke ter jih položite jedno vrh druge na konec klopi (ali pa po vrsti na oder)! — — — — Napišite zdaj to pesen na pamet v svoje „sešitke“ takó, kakor je v čitanki!“

\*) Ako je pesem namenjena petju, naj si jo napišejo v svoje „pesmarice“, mesto v „sešitke“.

Konečno: „Prvaki, razdelite zopet čitanke! — — — Poiščite zopet to pesen, položite knjige na levo stran „sešitka“ ter izbrstite pomote iz današnje pravopisne vaje!“

## XXVII.

„Prepišite sledeče (na šolski deski napisane) liste brez pomot!“

## 1.

Dragi Mihče!

Vem, da si dober, krotek in spravljen, zato Ti pišem te vrstice, da Ti povem, kako me srce boli, ker sem Te včeraj pri igri razžalil, kakor še nikoli. Ne vem, kaj me je motilo, da sem se tako spozabil! In Ti nisi črnil žal besede, ampak molčé si se odpravil domov. Prosim Te, odpusti mi to mojo zmoto in bodi mi zopet dober in zvest prijatelj, kakor si mi bil poprej! Mihče, sezi še danes v roko  
svojemu

odkritosrčnemu prijatelju  
Štefanu.

V Ljubljani, v . . dan . . . . .

## 2.

Ljubi moj Štefan!

Tudi meni je bilo včeraj silno težko pri srci, ko sva se v jezi razišla. Bal sem se, da Ti ni več mar za moje prijateljstvo. Ker pa vidim, da si se le prenaglil, zato Ti od srca rad odpustim to zmoto. Naj bo vse pozabljeno! — Po Tvoji sestrici, ki mi je Tvoje prijazno pismice izročila, sem izvedel, da je Vaša kanarčka danes prvo jajce znesla. V večerki ji prinesem črvec iz našega vrta. Bodi zdrav in vesel, kakor je tudi  
Tvoj

zvesti prijatelj  
Mihče.

V Ljubljani, v . . dan . . . . .

## 3.

Preljubi moj oče!

Kako veselo je danes za nas, ker obhajamo Vaše godovanje! Bog Vas nam ohrani še mnogo, mnogo let zdrave in vesele! Lepo se Vam zahvaljujem za preobilne dobrote, katere mi neprenehoma skazujete in katerih Vam ne morem nikdar povrniti; Bog naj Vam jih povrne! Vsaki dan bodem molil za Vašo srečo in Vas bodem vsikdar rad vbogal ter se prav pridno učil, da me bode radi imeli. Prosim Vas lepo, skazujte še v prihodnje svojo milo očetovsko ljubezen

svojemu

hvaležnemu sinu  
Cirilu.

V Mariboru, v . . dan . . . . .

## 4.

Mila mi prijateljica!

Ljuba moja mama so že toliko okrevali, da smejo za kako uro iz postelje. Ne morem Ti povedati, kako me to tolaži. Vender samih si še ne upam pustiti. Prosim Te torej, pridi danes popoldne za malo časa k njim mene namestovat, da morem iti po drugega zdravila k gospodu zdravniku, kakor mi je bil naročil. V omarico pripravila sem Ti male južine, na poličko pa bukvice „Blaže in Nežica“, iz katerih jim več-

krat kaj berem, kajti moja mama niso imeli prilike, da bi se bili brati naučili, kakor jo imamo dandanes mi otroci. Bodi zdrava, in izpolni prošnjo  
svoje

iskrene prijateljice  
Marte.

V Gorici, v . . . dan . . . . .

Po prepisu: „Poiščimo vse osebne zaimke v onem pismu!“ „Podrižajmo one osebne zaimke, kateri imajo veliki sprednik!“ — — — „Katero osebo nagovarjamo s podrižanimi zaimki?“

„Pomnite!“ Velike črke (sprednike) pišemo tudi:

5. V pismih pri zaimkih, s katerimi nagovarjamo osebo, kateri pišemo.“

### XXVIII.

#### Lastna imena.

(Učitelj napiše na šolsko tablo, učenci prepisujejo.)

##### 1. a)

Rudolf, Benjamin, Ferdo, Jakob, (Jakobov oče), Marijca, Sabina, Judita, (Juditina mati) i. t. d. so krstna ali osebna imena.

##### b)

Gospodarič, (Gospodaričev dom), Lipovšek, Sajevec i. t. d. so rodna imena ali priimki.

##### c)

Rudolf Habsburški, Benjamin Gospodarič, Ferdo Lipovšek, Judita Sajevec i. t. d. Pri podpisu postavi se priimek za krstnim imenom.

##### č)

Pri Mesarji, Mesarjev hlapec, pri Lukatu, pri Maliču, pri Majolki, pri Slonu i. t. d. so hišna ali domača imena.\*)

„Pomnite!“

6. Imena ljudi (osebna imena) po krstu, po rodu, po domu so lastna imena ter se pišejo tudi kot pridevniki z velikim sprednikom.

#### Naloga.

Napišite še nekaj znanih oseb po njihovem krstnem, rodnem in domačem imenu! N. pr. Benjamin Gospodarič, Mesarjev; Ferdo Lipovšek, Lukatov; Judita Sajevec, Slonova i. t. d.

(Dalje prih.)

## D o p i s i.

**Iz Blagovice.** (Zahvala.) Tukajšnji župnik, čast. gospod Ljudevit Škufca, podaril je tukajšnji šolski knjižnici izdatno število poučnih knjig za mladino, za kar se mu pristrčno zahvaljuje

*Fran Marolt,*  
učitelj.

\*) Za 1. vodilo bodo najbolje služila imena po krstu, po rodu in po domu iz domačega kraja, tedaj od oseb in hiš, ki so otrokom znane.

**Iz Borovnice.** (Zahvala.) Za malo vsoto poslanega denarja poslalo nam je slavno društvo »Národna Šola« različnega šolskega blaga. V imenu uboge šolske mladine se temu prekornemu društvu lepo zahvaljuje

*Fran Papler,*  
nadučitelj.

**Iz Ljubljane.** Iz sej c. kr. deželnega šolskega sveta v 18. dan februvarija in v 11. dan marca t. l. Določi se potrebno o novi šolski zgrádi v Šent-Mihelu pri Novem Mestu in o ustanovi nove šole v Virjavasi. Poroča se okrajnemu šolskemu svétu o novi šoli šolskih sester v Šent-Mihelu. — Oddajo se učiteljske službe v Vipavi, v Račjem, Krškem, na Jesenicah, v Doprepolji in v Kameniku. (Glej »Premene pri učiteljstvu« v prejšnjih listih »Učit. Tov.«.) — Poludnevno poučevanje se dovoljuje šolam: na Dobrovi, v Dragatušu in na Vrhniku. — Ukrene se potrebno o disciplinarni preizkavi proti dvema učiteljema. — Izmej 36 prošenj za Metelkotove ustanove, se jih 6 po 42 gold. priporoča prečastitemu knezoškofijstvu. — Sklep, da bi bile plače učiteljic na mestni dekliski šoli v Ljubljani enakomerne plačam učiteljev na deških šolah, se zopet podpira. — Služba pomožnega učitelja na II. mestni deški ljudski šoli se premesti v učiteljsko službo drugega plačilnega reda. — Za trdno se postavijo učitelji: v Radovljici (II. učiteljsko mesto), v Kopajni, v Zabnici in v Hinah. Učiteljski službi v Šent-Lampertu in v Ljubnem se začasno oddasti. — Ukrene se potrebno o ustanovitvi šol v Vrhu, v Rakitini in v Savraci. — Rešite se dve disciplinarni preizkavi proti dvema učiteljema.

— C. kr. šolskim nadzornikom za Radovljiški okraj na Gorenjskem imenovan je mnogozaslužen rodoljub g. Fran Levec, profesor na c. kr. višji realki in urednik »Zvona« v Ljubljani. Čestitamo njemu in njegovemu šolskemu okraju!

— Glasbeno-deklamovalska akademija, katero so na sv. Jožefa dan t. l. priredili pripravniki in pripravnice tukajšnjega c. kr. učiteljišča na korist podpornemu društvu tega zavoda, se je pod vodstvom glasbenih učiteljev gg. A. Nedvêda in H. Gerstnerja sijajno izvrševala. Vse, tudi najtežje točke izvajale so se tako precizno, da so se poslušalci kar čudili. Zbori, deklamacije, godba in sviranje na glasoviru, vse je bilo izborno in svedočilo o velik marljivosti vrlih pripravnikov in pripravnic in o izrednih uspehih učiteljev. Mej drugimi odličnimi poslušalci je bil tù navzoč tudi c. kr. deželni predsednik, gospod baron Winkler.

— V 25. dan preteč. m. je bila javna preizkušnja »Glasbene Matice«, pri kateri so učitelji gg. Ohm v. Janušovski, Majer, Razingier, Kučera in Hubad z učenci in učenkami dostojno pokazali, kaj zamore trud in marljivost.

— Znanstveno-zabavni večer »Slovenskega učiteljskega društva« v 24. dan pretečenega m. je bil prav živahen. Gosp. profesor Vrhovec bral je svoje zanimljive zgodovinske črtice o »ljudski šoli v stari Ljubljani«, za katere smo mu vsi poslušalci prav iz srca hvaležni.

### Razpisi učiteljskih služeb.

**Na Kranjskem.** Na c. kr. izobraževališči za učiteljice v Ljubljani se bodeči v začetku šolskega leta 1886/87. oddali službi učiteljice za ženska ročna dela in otročje vrtnarice. Prosilke za ti službi (ki imajo z učiteljicami na c. kr. vadnici enakomerno plačo) naj svoje prošnje ravnajo do slavnega c. kr. ministerstva za bogočastje in uk in naj jih uradnim potom oddajajo pri c. kr. deželnem šolskem svétu v Ljubljani do 25. aprila t. l. — Na dvorazredni ljudski šoli na Vremu, nadučiteljeva služba s 500 gold. letne plače in s stanovanjem. Prošnje pri c. kr. okrajnem šolskem svétu v Postojini do 10. aprila t. l. — Na dvorazredni ljudski šoli v Borovnici II. učiteljska služba s 400 gold. letne plače. Prošnje do c. kr. okrajnega šolskega sveta v Ljubljani do 8. aprila t. l. — Na enorazrednici v Zalogu služba za učitelja ali učiteljico, za trdno, ali začasno s 400 gold. letne plače. Prošnje pri c. kr. okrajnem šolskem svétu v Kameniku do 14. aprila t. l.

### Premene pri učiteljstvu.

**Na Kranjskem.** Gospod Janez Ziegler, začasni učitelj v Zalogu (pri Cerkljah), je šel začasno v Ljubno na Gorenjsko.

**Na Goriškem.** Gspđc. Ana Šarf, učiteljica v Kobaridu in gspđc. Josipina Dominko, učiteljica v Kanalu, sti menjali sè službama.